

STRAŻE MIEJSKIE I GMINNE W SYSTEMIE PORZĄDKU PUBLICZNEGO W KRAJU

Początek transformacji ustrojowej w Polsce przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku wiązał się z rozpoczęciem procesów decentralizacji państwa i rozwojem samorządów lokalnych. Procesy te nie ominęły sfery bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zmieniły się przepisy prawa dotyczące funkcjonowania Milicji Obywatelskiej, następnie Policji, powstawały niepaństwowe struktury działające na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego, agencje ochrony, nieformalne straże obywatelskie i sąsiedzkie. Działanie tych ostatnich było spontaniczną odpowiedzią na spadek poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnych na terenie całego kraju. Innym przykładem działań lokalnych na rzecz wzmocnienia porządku publicznego w podstawowych jednostkach samorządowych są straże miejskie i gminne. Są one przedmiotem poniższych rozważań, których celem jest określenie ich roli w systemie porządku publicznego w Polsce na przykładzie miasta Bydgoszcz. Podstawowym źródłem badawczym były akty prawne dotyczące funkcjonowania straży, a także przepisy prawne szczebla lokalnego, w szczególności uchwały Rady Miasta Bydgoszczy. Wykorzystano również informacje zawarte w folderach promocyjnych Straży Miejskiej i regionalnej prasie, a przede wszystkim doświadczenie i wiedzę autora, od 2000 roku związanego z charakteryzowaną służbą.

Proces decentralizacji i przekazywania kompetencji jednostkom samorządowym był odpowiedzią na niewydolność centralnego systemu sprawowania władzy. Jego efektem było przyjęcie ustawy *o samorządzie gminnym*, co miało miejsce w 1990 roku. Wynikało z niej, iż zaspokajanie potrzeb wspólnoty lokalnej należy do zadań własnych gminy. Wśród nich znalazł się obowiązek zadbania o porządek publiczny¹.

¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku *o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 1990 r., Nr 13, poz. 74 z późn. zm.).

Straże stanowią zatem jednostki samorządu lokalnego, które pozwalają na realizację zadań z zakresu ładu i porządku publicznego.

Już w początku lat dziewięćdziesiątych wiele samorządów borykając się z rosnącą przestępczością i popełnianiem wykroczeń skorzystało z możliwości tworzenia straży miejskich i gminnych. Podstawą ich działania były normy prawne zawarte w ustawie *o policji*. Było to zaledwie kilka artykułów, określających enigmatycznie zadania straży oraz uprawnienia i obowiązki strażników. Szybko jednak okazało się, że regulacja ta nastrocza wiele problemów². Dopiero uchwalenie Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku *o strażach gminnych* spowodowało usystematyzowanie i ujednolicenie funkcjonowania straży na terenie kraju.

Ustawa ta stanowi, że do ochrony porządku publicznego na terenie gminy może być utworzona samorządowa umundurowana formacja, jaką jest straż, która spełnia służebną rolę wobec społeczności lokalnej. W gminach, w których organem wykonawczym jest burmistrz (prezydent miasta), straż nosi nazwę „straż miejska”. Jej działalność finansowana jest z budżetu gminy. Jest ona jednostką organizacyjną gminy, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach rada gminy może postanowić o umiejscowieniu Komendy straży w strukturze urzędu gminy. Strażą kieruje Komendant powoływany i odwoływany przez wójta, burmistrza (prezydenta miasta) po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji. Przełożonym Komendanta jest wójt, burmistrz (prezydent miasta). Nadzór nad działalnością straży sprawuje wójt, burmistrz (prezydent miasta), a w zakresie fachowym – Komendant Główny Policji poprzez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji. W związku z wykonywaniem swoich zadań straż współpracuje z Policją³.

Straż wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego. Do jej zadań należy w szczególności:

1. ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych,
2. czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego – w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym,
3. współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń,
4. zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem

² WYRZYKOWSKI M., *op. cit.*, s. 34.

³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku *o strażach gminnych* (Dz. U. z 1997 r., Nr 123 poz. 779 z późn. zm.).

- osób postronnych lub zniszczeniem śladów i dowodów, do momentu przybycia właściwych służb, a także ustalenie, w miarę możliwości, świadków zdarzenia,
5. ochrona obiektów komunalnych i urzędzeń użyteczności publicznej,
  6. współdziałanie z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych,
  7. doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorznięcia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób,
  8. informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
  9. konwojowanie dokumentów,⁴ przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy .

Ustawa określa, że strażnik wykonując swoje zadania ma prawo do:

1. udzielania pouczeń,
2. legitymowania osób w uzasadnionych przypadkach w celu ustalenia ich tożsamości,
3. ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia i niezwłocznego doprowadzenia do najbliższej jednostki Policji,
4. nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym za wykroczenia określone w trybie przewidzianym przepisami o postępowaniu w sprawach o wykroczenia,
5. dokonywania czynności wyjaśniających, kierowania wniosków o ukaranie do sądu, oskarżania przed sądem i wnoszenia środków odwoławczych – w trybie i zakresie określonych w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia,
6. usuwania pojazdów i ich unieruchamiania przez blokowanie kół w przypadkach, zakresie i trybie określonych w przepisach o ruchu drogowym,
7. wydawania poleceń,
8. żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych i samorządowych,

⁴ *Ibidem.*

9. zwracania się, w nagłych przypadkach, o pomoc do jednostek gospodarczych, prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej oraz organizacji społecznych, jak również do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy na zasadach określonych w ustawie o *policji*,
10. obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych⁵.

Strażnik może stosować środki przymusu bezpośredniego wobec osób uniemożliwiających wykonywanie przez niego zadań określonych w ustawie. Są nimi:

1. siła fizyczna w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
2. kajdanki,
3. pałki obronne wielofunkcyjne,
4. psy obronne,
5. paralizatory elektryczne,
6. ręczne miotacze gazu⁶.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2004 roku w sprawie *przypadków, sposobów i trybu użycia przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego* określa, że siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony można stosować w celu odparcia czynnej napaści lub zmuszenia do wykonania polecenia albo ujęcia osoby. Używając siły fizycznej, nie zadaje się uderzeń, chyba że działa się w obronie koniecznej lub w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie ludzkie albo mienie. Kajdanki natomiast można stosować wobec osób ujętych oraz podczas wykonywania zadań związanych z dowozem nietrzeźwych, w celu udaremnienia ucieczki osoby ujętej lub nietrzeźwej albo zapobieżenia czynnej napaści lub czynnemu oporowi. Nie stosuje się kajdanek wobec osób w wieku poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 15 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu. Pałka obronna wielofunkcyjna może być stosowana w przypadku odpierania czynnej napaści na strażnika lub inną osobę, pokonywania czynnego oporu, przeciwdziałania niszczeniu lub kradzieży mienia lub konieczności obezwładnienia osoby w związku ze zmuszeniem jej do wykonania polecenia. Nie zadaje się jednak uderzeń i pchnięć pałką obronną wielofunkcyjną w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała, a także nie stosuje się na te części ciała blokady i nie zakłada się dźwigni. Nie zadaje się uderzeń rękojeścią pałki, uderzeń i pchnięć wobec osób, w stosunku do których użyto kajdanek. Pies

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

obronny może być wykorzystany w przypadkach odpierania czynnej napaści, pokonywania czynnego oporu, w czasie ujęcia osoby oraz udaremnienia ucieczki osoby ujętej. Paralizatory elektryczne i ręczne miotacze gazu można stosować w przypadkach odpierania czynnej napaści, bezpośredniego pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, przeciwdziałania niszczeniu lub kradzieży mienia, dokonywania ujęcia osoby lub udaremnienia ucieczki osoby ujętej. Paralizatora elektrycznego używa się na umięśnione części ciała, z wyłączeniem klatki piersiowej w okolicy serca. Nie używa się paralizatora elektrycznego w okolicach stawów kostnych. Czas użycia paralizatora wynosi około 1 sekundy. Ręcznego miotacza gazu, podobnie jak paralizatora, używa się zgodnie z instrukcją obsługi. Nie używa się go w pomieszczeniach zamkniętych, a wylot dyszy ręcznego miotacza gazu powinien być skierowany poniżej twarzy osoby, w stosunku do której jest używany, oraz powinien znajdować się przynajmniej około 50 cm od tej osoby. Czas użycia ręcznego miotacza gazu wynosi około 1 sekundy⁷.

Ponadto strażnik miejski może zostać wyposażony w broń palną bojową. Dopuszczenie strażnika do wykonywania zadań z bronią palną bojową i paralizatorem elektrycznym następuje na wniosek komendanta straży, w drodze decyzji administracyjnej, wydanej przez właściwy organ Policji. Może on być wyposażony w broń palną bojową na czas wykonywania zadań w zakresie ochrony obiektów komunalnych i urzędzeń użyteczności publicznej oraz konwojowania dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy⁸.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 roku w sprawie *szczegółowych warunków, trybu i sposobu postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników gminnych (miejskich)* określa, że użycie broni musi zostać poprzedzone stosownymi ostrzeżeniami oraz, że broni palnej bojowej nie używa się w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności. Ponadto, jeżeli wskutek użycia broni palnej bojowej nastąpiło zranienie osoby, strażnik jest obowiązany, z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i innych osób oraz bez zbędnej zwłoki, udzielić jej pierwszej pomocy, a następnie spowodować zapewnienie pomocy lekarskiej. W przypadku, gdy w wyniku użycia broni palnej bojowej nastąpiła śmierć osoby lub szkoda w mieniu, strażnik jest obowiązany do zabezpieczenia śladów na miejscu zdarzenia i niedopuszczania na to miejsce osób

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2004 roku w sprawie *przypadków, sposobów i trybu użycia przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego* (Dz. U. z 2004 r., Nr 18, poz. 169).

⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku..., *op. cit.*

postronnych, w miarę możliwości, ustalenia świadków zdarzenia oraz powiadomienia Policji oraz komendanta straży gminnej (miejskiej) lub swojego bezpośredniego przełożonego⁹.

Ustawa o strażach gminnych reguluje, że strażnikiem może być osoba, która:

1. posiada obywatelstwo polskie,
2. ukończyła 21 lat,
3. korzysta z pełni praw publicznych,
4. posiada co najmniej wykształcenie średnie,
5. cieszy się nienaganną opinią,
6. jest sprawna pod względem fizycznym i psychicznym,
7. nie była karana sądownie,
8. ma uregulowany stosunek do służby wojskowej¹⁰.

Strażnicy oraz osoby ubiegające się o przyjęcie do służby w straży podlegają obowiązkowym badaniom lekarskim i psychologicznym. Strażnika zatrudnia się na czas określony nie dłuższy niż 12 miesięcy, w ramach którego odbywa on szkolenie podstawowe. Zatrudnienie strażnika na czas nieokreślony może nastąpić po ukończeniu przez niego z wynikiem pozytywnym szkolenia podstawowego. Można odstąpić od zatrudnienia takiej osoby na czas określony, jeżeli posiada ona odpowiednie przygotowanie. Z dniem zatrudnienia strażnik składa pisemne ślubowanie następującej treści: „Ślubuję uroczyście służyć Państwu i wspólnocie lokalnej, chronić porządek publiczny i bezpieczeństwo ludzi, przestrzegać porządku prawnego i dyscypliny służbowej, dbać o etykę i dobre imię służby. Ślubowanie może być również złożone z dodaniem słów Tak mi dopomóż Bóg”¹¹.

Do obowiązków strażnika należy:

1. przestrzeganie prawa, rzetelne, bezstronne i terminowe wykonywanie poleceń przełożonych,
2. poszanowanie powagi, honoru, godności obywateli i własnej,
3. zachowanie tajemnicy państwowej i służbowej,
4. podejmowanie interwencji w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia lub mienia, a także w przypadku naruszenia dóbr osobistych ludzi,
5. zachowanie uprzejmości i życzliwości w kontaktach z obywatelami, przełożonymi, podwładnymi oraz współpracownikami,

⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 roku w sprawie szczególnych warunków, trybu i sposobu postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników gminnych (miejskich) (Dz. U. z 2004 r., Nr 215, poz. 2185).

¹⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku..., *op. cit.*

¹¹ *Ibidem.*

6. stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych,
7. zachowanie się z godnością w czasie pracy i poza nią¹².

Do grona straży miejskich działających na terenie kraju, należących do jednostek funkcjonujących w miastach określanymi jako duże, zaliczyć należy Straż Miejską w Bydgoszczy. „W dniu 20 grudnia 1990 roku uchwała Rady Miejskiej Bydgoszczy uznała za celowe utworzenie w Bydgoszczy Straży Miejskiej jako umundurowanej formacji przeznaczonej do wspierania organów powołanych do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wykonanie wyżej wymienionej uchwały powierzono Prezydentowi Miasta Bydgoszczy, który zarządzeniem z dnia 14 lutego 1991 roku w sprawie organizowania Straży Miejskiej Bydgoszczy stworzył warunki do jej powołania. Pierwszy statut nadano jednostce 31 maja 1991 roku”¹³. Od 2003 roku bydgoska Straż działa w ramach dwóch podstawowych jednostek: Wydziału ds. Dzielnic oraz Wydziału ds. Zadań Specjalistycznych. Ponadto istnieją: Wydział Organizacji, Kadry i Szkolenia, Wydział Finansowy, Radca Prawny oraz Służba BHP. Strażą kieruje Komendant¹⁴.

Regulamin Straży Miejskiej w Bydgoszczy określa, że do wspólnych zadań komórek organizacyjnych Straży należy:

1. prowadzenie spraw w zakresie swej właściwości,
2. przygotowanie projektów korespondencji w zakresie spraw przekazywanych do realizacji przez zwierzchników służbowych,
3. opracowanie projektów, planów i programów rozwojowych,
4. przygotowanie ocen, analiz, informacji, sprawozdań oraz innych materiałów na polecenia zwierzchników służbowych,
5. współdziałanie w sprawach, które wymagają uzgodnień między komórkami organizacyjnymi.

Do kompetencji Wydziału ds. Dzielnic należy w szczególności wykonywanie zadań określonych w ustawie o *strażach gminnych* realizowanych w formie służby patrolowointerwencyjnej samodzielnie lub we współdziałaniu z Policją oraz realizacja programów prewencyjnych przypisanych Straży. Do zadań Wydziału ds. Zadań Specjalistycznych należy w szczególności zapewnienie zachowania ciągłości pracy jednostki i gotowości do skutecznej ochrony porządku publicznego, sprawne kierowanie i koordynowanie siłami Straży pełniącymi aktualnie służbę, współdziałanie

¹² *Ibidem.*

¹³ *Straż Miejska w Bydgoszczy. Prezentacja*, Bydgoszcz 2002, s. 3.

¹⁴ Uchwała Nr VII/134/03 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 marca 2003 roku w sprawie nadania Regulaminu Straży Miejskiej w Bydgoszczy (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 2003 r., Nr 61, poz. 1005).

z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń, informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń w sferze porządku, dysponowanie posiadanymi środkami, prowadzenie czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia, sporządzanie wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego oraz oskarżanie przed sądami powszechnymi w sprawach o wykroczenia, ochrona obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej, konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy, obsługa prasowa Straży, przygotowywanie ocen, analiz, informacji, sprawozdań oraz innych materiałów dotyczących funkcjonowania Straży, zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu obiegu informacji o bieżących wydarzeniach, wykroczeniach i przestępstwach, opracowywanie, wdrażanie i realizacja autorskich programów profilaktycznych i prewencyjnych, inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi, prowadzenie działań zmierzających do poprawy komunikacji społecznej między obywatelem a Strażą¹⁵.

Realizując zadania w 2008 roku Straż Miejska w Bydgoszczy¹⁶ zrealizowała 24460 służb w 14996 patrolach.

Tab. 1. Liczba patroli Straży Miejskiej w Bydgoszczy w latach 2004–2008

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
Wystawione patrole	15634,5	15151,5	14705,25	15200,25	14996
– w tym piesze i rowerowe	6555,5	5155,5	3096,25	3483,75	5514,5

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ Poniższe dane statystyczne obejmujące efekty działań Straży Miejskiej w Bydgoszczy w 2008 roku i w latach poprzednich za: Uchwała Nr XLIII/604/09 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25 lutego 2009 roku w sprawie przyjęcia informacji Komendanta Straży Miejskiej o działalności Straży Miejskiej w Bydgoszczy w 2008 roku, http://www.bip.um.bydgoszcz.pl/binary/604_tcm30-52636.pdf (10.03.2009).

Tab. 2. Liczba zgłoszeń wpływających do Straży Miejskiej w Bydgoszczy w 2008 roku w poszczególnych kategoriach

Rodzaje zgłoszonych interwencji dotyczących:		Liczba
udzielenia pomocy nietrzeźwym		3814
zakłócania porządku publicznego przy placówkach monopolowych		50
sprzedaży napojów alkoholowych	bez zezwolenia	8
	wbrew warunkom zezwolenia	6
	nioletnim	4
zakłócania	spoczynku nocnego	371
	spokoju i porządku publicznego	3315
zachowania się nieletnich		730
osób bezdomnych		1509
bezprawnej zbiórki pieniędzy		3
bezprawnego plakatowania		13
niszczenia mienia		157
porządku na posesji		467
odśnieżania chodników i innych miejsc		87
spalania odpadów i palenia ognisk		497
zaśmiecania miejsc publicznych		846
– w tym dotyczące nieposprzątania nieczystości pozostawionych przez psy		15
wraków pojazdów		202
nielegalnej wycinki drzew		43
zwierząt	bez zachowania środków ostrożności	589
	bezpąskich	1152
	dzikich	356
miejsc stwarzających zagrożenia		311
zajęcia pasa drogowego		318
nieprawidłowego parkowania		8538
innych wykroczeń komunikacyjnych		269
podłożenia ładunku wybuchowego		4
kradzieży i włamania		101
pożaru		41
innych zdarzeń		1769
Razem		25570

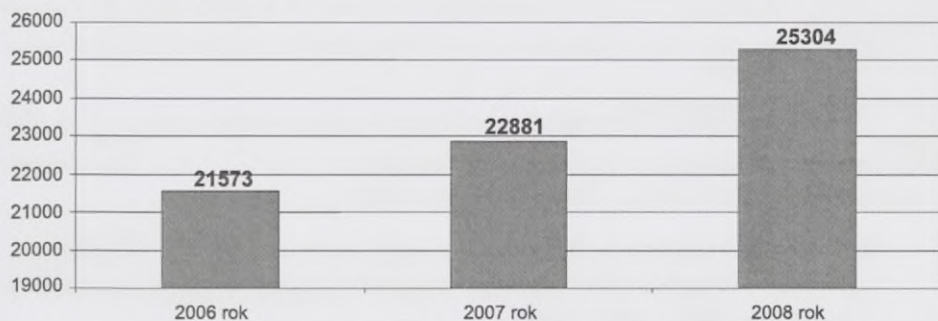
W zakresie działań o charakterze represji straż miejskie i gminne stosują środki, do których należą: grzywny w drodze mandatu karnego, pouczenia oraz wnioski o ukaranie kierowane do Sądu.

Tab. 3. Sankcje stosowane wobec sprawców wykroczeń przez strażników miejskich w 2008 roku w poszczególnych rodzajach wykroczeń

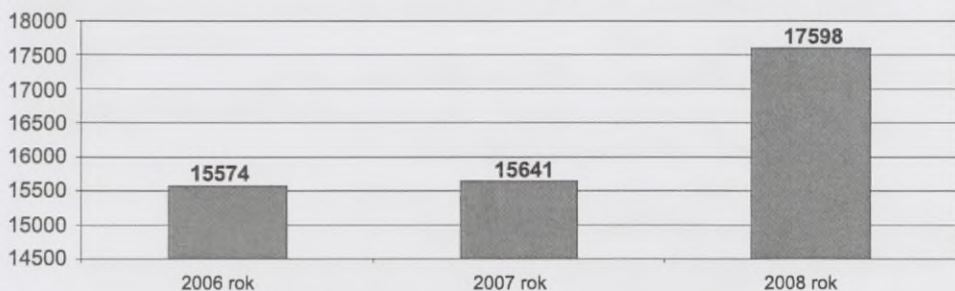
Lp.	Rodzaje wykroczeń zawartych w:	Pouczenie	Mandat		Wnioski do sądu	Razem
			liczba	kwota		
1	Kodeks wykroczeń	18524	11931	1563870	701	31156
	a) wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	1975	104	12850	12	2091
	b) wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	7	-	-	5	12
	c) wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	667	275	52600	64	1006
	d) wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	12027	9605	1360170	591	22223
	e) wykroczenia przeciwko osobie	22	1	500	-	23
	f) wykroczenia przeciwko zdrowiu	21	11	850	3	35
	g) wykroczenia przeciwko mieniu	5	-	-	-	5
	h) wykroczenia przeciwko interesom konsumentów	34	3	150	-	37
	i) wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	597	161	27230	6	764
	j) wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	3065	1626	96870	17	4708
	k) szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	104	145	12650	3	252
2	ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	1100	535	72330	200	1835
3	ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	4346	3526	352900	62	7934

4	inne pozakodeksowe przepisy o wykroczeniach	912	1215	72040	51	2178
5	akty prawa miejscowego (przepisy porządkowe)	422	391	37170	62	875
	Ogółem	25304	17598	2098310	1076	43978

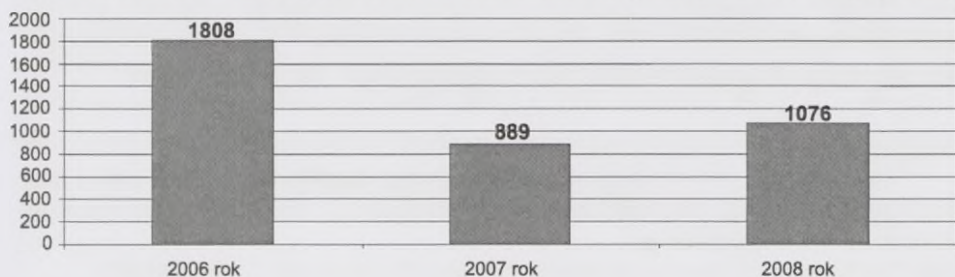
Wykres 1. Liczba pouczeń

Wykres 2. Ilość grzywien (mandaty kredytowane i gotówkowe oraz zaoczne zapłacone)

Wykres 3. Liczba wniesionych wniosków o ukaranie do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy

Tab. 4. Ilość i rodzaj rozstrzygniętych spraw przez Sąd Rejonowy

Rodzaj rozstrzygnięcia sprawy		Ilość
Areszt		-
Ograniczenie wolności		10
Grzywna	ilość	1085
	na kwotę	309480 zł.
Nagana		81
Odstąpiono od wymierzenia kary		15
Uniewinnienie		13
Umorzenie postępowania		9
Odmowa wszczęcia postępowania		-
Ogółem		1213

Ponadto Straż Miejska w Bydgoszczy zrealizowała następujące zadania:

- pojazdy unieruchomione przez zastosowanie urządzenia do blokowania kół – 5539 (w 2007 roku – 3384),
- pojazdy usunięte z drogi – 489 (w 2007 roku – 638),
- pojazdy odnalezione – 15 (w 2007 roku – 15),
- osoby doprowadzone do izby wytrzeźwień lub miejsca zamieszkania – 4265 (w 2007 roku – 4689),
- ujawnione przestępstwa – 250 (w 2007 roku – 230),
- osoby ujęte i przekazane Policji – 786 w tym 414 sprawców przestępstw (w 2007 roku – 897 i odpowiednio 494),
- chronione obiekty komunalne i urządzenia użyteczności publicznej – 1420 razy (w 2007 roku – 2081 razy),
- konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych na potrzeby gminy – 1387 (w 2007 roku – 2704).

Szczególną rolę w zakresie działań na rzecz porządku publicznego w kraju odgrywa współpraca straży miejskich i gminnych z Policją. Realizując to zadanie Straż Miejska w Bydgoszczy wypełnia postanowienia *Miejskiego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego*¹⁷ oraz *Miejskiego Programu Prewencyjno-Profilaktycznego „Bezpieczna Szkoła”*.

¹⁷ Uchwała Nr X/195/03 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25 czerwca 2003 roku w sprawie przyjęcia „Miejskiego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego”, http://www.bip.um.bydgoszcz.pl/binary/195_tcm30-15669.pdf (2.12.2008).

Miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego realizowany jest na terenie Bydgoszczy od 2003 roku. Został opracowany przez Zespół Roboczy Komisji Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego na podstawie założeń ogólnych *Rządowego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska”*, oceny zagrożeń porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie miasta oraz wytycznych Komisji Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego w Bydgoszczy.

Realizacja działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w mieście została poprzedzona badaniami ankietowymi wśród bydgoszczan, które dotyczyły m.in. ich poczucia bezpieczeństwa oraz napotykanych rodzajów zagrożeń.

Tab. 4. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Bydgoszczy w 2003 roku

Miejsce i czas	Bardzo bezpiecznie	Raczej bezpiecznie	Raczej niebezpiecznie	Zdecydowanie niebezpiecznie
W swoim mieszkaniu w ciągu dnia	175	278	6	2
W swoim mieszkaniu po zmroku	98	318	29	4
Na swoim osiedlu w ciągu dnia	55	328	59	7
Na swoim osiedlu po zmroku	8	161	207	66
W centrum Bydgoszczy w ciągu dnia	19	297	120	13
W centrum Bydgoszczy po zmroku	4	61	240	133
W innych częściach Bydgoszczy w ciągu dnia	11	249	151	50
W innych częściach Bydgoszczy po zmroku	4	38	214	211

Źródło: Uchwała Nr X/195/03 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25 czerwca 2003 roku w sprawie przyjęcia „Miejskiego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego”, http://www.bip.um.bydgoszcz.pl/binary/195_tcm30-15669.pdf (2.12.2008).

Najczęściej wskazywanym przez bydgoszczan zagrożeniem występującym w ciągu dnia była agresja nieletnich. Ponadto często występującymi zagrożeniami były: włamania do piwnic, kradzieże samochodów, akty wandalizmu, alkoholizm, rozboje i napady oraz narkomania. Rzadziej wskazywano na kradzieże rowerów, włamania do mieszkań, altan, garażów i sklepów oraz natrętne żebractwo. W porze wieczorowej i nocnej najczęściej występującymi zagrożeniami zdaniem ankietowanych były włamania do piwnic i agresja nieletnich¹⁸.

¹⁸ *Ibidem.*

Mieszkańcy Bydgoszczy wskazali, że wybraliby na koordynatora działań poprawiających bezpieczeństwo na terenie osiedla Policję lub Straż Miejską¹⁹. W odpowiedzi m.in. na ten postulat powstał program, którego założeniem wyjściowym były np. „Wspólne, systematyczne i skoordynowane działania administracji samorządowej, podmiotów ratowniczych, jednostek odpowiedzialnych za porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli, a także organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, kierowników instytucji, związków zawodowych, związków wyznaniowych i innych jednostek organizacyjnych oraz mieszkańców Bydgoszczy (...)”²⁰.

W strukturze zarządzania programem poziom koordynacyjny stanowiła Komisja Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego w Bydgoszczy. Wśród wielu organizacji i instytucji jedną z istotniejszych struktur realizujących działania na rzecz porządku w mieście była Straż Miejska. Prowadzić miała zadania samodzielnie lub wspólnie z innymi służbami, organizacjami, instytucjami. Do zadań tych należeć miały m.in.:

- nasilenie obecności patroli w godzinach wieczornych i nocnych,
- systematyczne spotkania z uczniami szkół poświęcone bezpieczeństwu i przestępczości nieletnich,
- wczesne rozpoznanie zagrożeń poprzez anonimowe przekazywanie przez uczniów informacji,
- zajęcia teoretyczne i praktyczne dla kobiet z zakresu samoobrony,
- zabezpieczanie działek przed złodziejami,
- liczne działania prewencyjne, profilaktyczne (edukacyjne) skierowane do dzieci i młodzieży, mające na celu przeciwdziałanie zjawiskom patologii społecznych,
- działania na rzecz pomocy osobom bezdomnym²¹.

Miejski Program Prewencyjno-Profilaktyczny „Bezpieczna Szkoła” jest wynikiem porozumienia podpisanego 12 sierpnia 2003 roku przez Komendanta Miejskiego Policji w Bydgoszczy oraz Straż Miejską w Bydgoszczy w sprawie sposobu współpracy Straży Miejskiej i Policji w zakresie działań prewencyjnych i profilaktycznych dotyczących dzieci i młodzieży na terenie miasta Bydgoszcz. Jest on realizowany w ścisłej współpracy z dyrektorami szkół i pedagogami szkolnymi. Podstawowym zadaniem *Miejskiego Programu Prewencyjno-Profilaktycznego „Bezpieczna Szkoła”* jest objęcie systematycznymi patrolami, przede wszystkim

---

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

w formie patroli pieszych, wszystkich bydgoskich szkół i reagowanie na występujące tam naruszenia prawa²².

Istotną rolę w zakresie działań na rzecz porządku publicznego w mieście spełnia wideomonitoring szczególnie zagrożonych ulic, obiektów użyteczności publicznej i środków komunikacji publicznej. Jego funkcje określone zostały w Uchwale Rady Miasta Bydgoszczy w sprawie systemu wideomonitoringu na terenie Miasta Bydgoszczy. Należą do nich:

- funkcja prewencyjna, która wynika z psychologicznych uwarunkowań, polegających na tym, iż sama obecność kamer powoduje spadek przestępczości i negatywnych zjawisk,
- funkcja bieżącego nadzoru, która znacząco skraca czas interwencji odpowiednich służb,
- funkcja archiwizacyjna, dzięki której można wykorzystać materiał w postępowaniu dowodowym,
- funkcja wczesnego ostrzegania, pozwalająca na szybkie zawiadomienie odpowiednich służb o pożarach, wypadkach itp.²³

Straż Miejska w Bydgoszczy prowadzi na terenie miasta kontrolę ruchu drogowego przy wykorzystaniu urządzenia nazywanego fotoradarem. Wyposażenie Straży Miejskiej w to urządzenie miało na celu poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym zarówno kierowców, jak też pieszych będących użytkownikami dróg. W 2008 roku bydgoska Straż Miejska, korzystając z tego urządzenia, ujawniła 3813 wykroczeń drogowych, polegających na przekroczeniu przez kierowców dopuszczalnej prędkości²⁴.

Aktywność Straży Miejskiej w Bydgoszczy na rzecz porządku publicznego w mieście jest przykładem doniosłej roli pełnionej przez straże miejskie i gminne w zakresie wypełnienia istotnej luki w systemie porządku publicznego w kraju. Działalność straży budzi jednak zastrzeżenia, które systematycznie podnoszone są w publikacjach lokalnych dzienników. Analiza opinii uczestników społeczności lokalnych, w tym przede wszystkim opinii czytelników publikowanych w prasie wskazuje, że kontrowersje powodują działania represyjne, przede wszystkim związane z blokowaniem kół pojazdów i ich odholowywaniem. Przedstawione wyżej dane statystyczne obrazujące działalność Straży Miejskiej w Bydgoszczy wskazują jednak,

²² Uchwała Nr XLIII/604/09 Rady Miasta Bydgoszczy..., *op. cit.*

²³ Uchwała Nr XL/1195/2001 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27 czerwca 2001 roku w sprawie systemu wideomonitoringu na terenie Miasta Bydgoszczy (załącznik nr 4 do modułu drugiego Miejskiego programu zapobiegania przestępczości ...*op. cit.*).

²⁴ Uchwała Nr XLIII/604/09 Rady Miasta Bydgoszczy..., *op. cit.*

że tego typu zadania strażników miejskich są zaledwie fragmentem ich szerszej aktywności, która ma charakter nie tylko represyjny, ale i prewencyjny i profilaktyczny. Rolą straży miejskich nie jest także „dublowanie” działań Policji, ale ich uzupełnianie. Wreszcie to straże powinny rozwijać się w kierunku zgodnym z oczekiwaniami społeczności lokalnych i samorządów. To w ich kompetencji leży wpływanie na ich przyszłość.